

श्री सोमेश्वर सहकारी साखर कारखाना लि.सोमेश्वरनगर

ता. बारामती, जि.पुणे

जावक क्रमांक/ऊस विकास / २५८२/२०१८-१९

दिनांक :- ११/०९/२०१८

-: परीपत्रक :-

हुमणी किड, प्रादुर्भाव व उपाययोजना

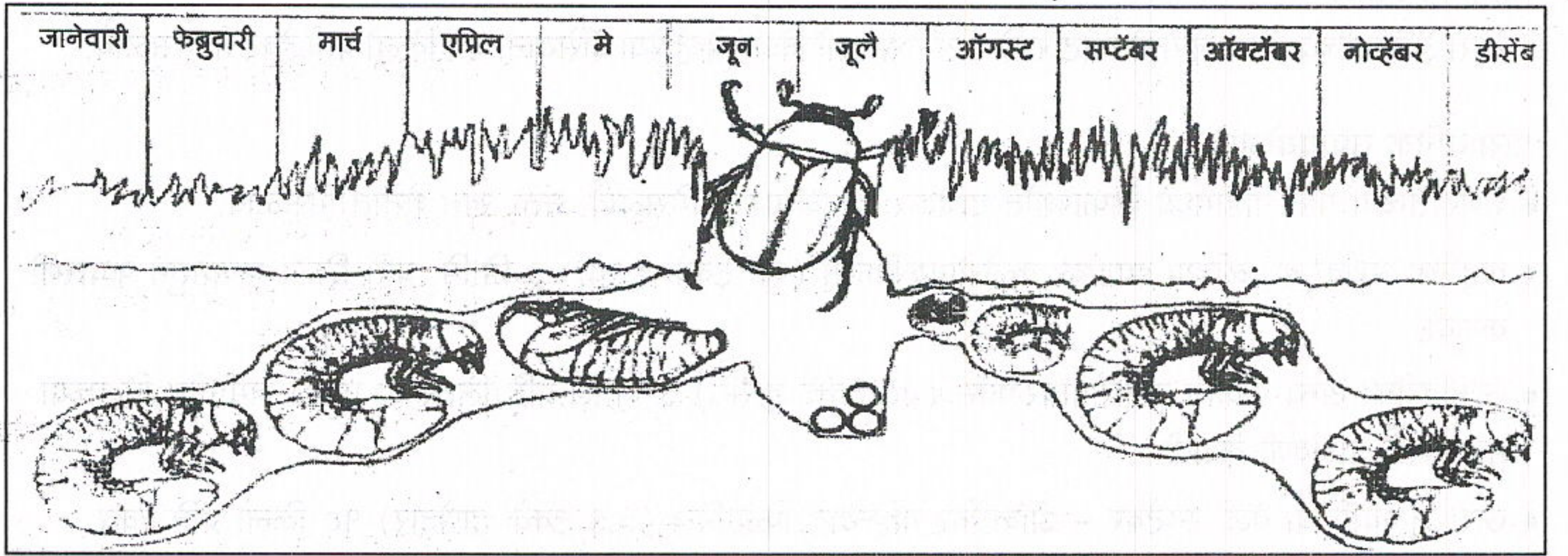
कारखान्याचे ऊस उत्पादक सभासद शेतकऱ्यांना कळविणेत येते की, कारखान्याचे कार्यक्षेत्रामध्ये सध्या हुमणी किडीचा प्रादुर्भाव मोठ्या प्रमाणात दिसून येत असून त्याबाबत सभासद शेतकरी यांना हुमणी किडीचा जिवनक्रम, नियंत्रण व त्याबाबतच्या उपाययोजनांबाबत माहिती खालीलप्रमाणे आहे.

हुमणी किडीची ओळख :

आपल्या भागात नदीकाठावरच्या जमीनीत ल्युकोफोलिस लिपिडोफ्लोरा आणि माळावरच्या जमीनीत होलोट्रॅकीया सेरेटा अशा दोन प्रकारच्या हुमणी आढळतात. ज्या ठिकाणी वळवाचा पाऊस होऊन गेला आहे. अशा ठिकाणी हुमणीचे भुंगे मिलनासाठी जमिनीबाहेर पडतात. मिलनानंतर हे प्रौढ भुंगे ऊस पिकात व रिकाम्या जागेत अंडी घालतात.

जून महिन्यात दुसऱ्या आठवड्यात जन्मलेली अळी ऊस व इतर सवर्ग पिके (उदा.ज्वारी, बाजरी, मका इ.)यांची मुळे खाऊन मोठ्या प्रमाणात नुकसान झालेले असते. या स्थितीमध्ये हुमणीचे नियंत्रण करणे अवघड असते. हुमणी अळीच्या प्रादुर्भाव होण्याआधी अवस्था प्रौढ भुंग्यांवर जून महिन्यात लक्ष केंद्रीत करणे आवश्यक आहे.

हुमणी किडीचे जीवन चक्र : यामध्ये अंडी, अळी, कोष व भुंगा या चार अवस्था असतात.

१) **भुंगेरे :-** होलोट्रॅकीया सेरेटा या जातीचे भुंगे गडद विटकरी रंगाचे असून, त्याची लांबी २.५० से.मी. व रुंदी १ से.मी असते. पंख जाड व टणक असतात. नर भुंग्यांत मिशीचीगाठ मोठी असते व उडताना 'घुं S S' असा आवाज येतो. पहिल्या वळवाच्या पावसानंतर सायंकाळी भुंगे जमीनीतून बाहेर येतात. नर मादीचे मिलन होते. त्यानंतर हे भुंगे कडुनिंब, बाभळी किंवा शेताभोवती असणाऱ्या झाडाझुडपावर जाऊन बसतात. हे निशाचर असल्याने पुन्हा सुर्योदयापूर्वी जमीनीत लपुन रहातात.

२) **अंडी :-** जमीनीत ४ इंच खोलीत मादी अंडी घालते. दररोज एक या प्रमाणावर ६० दिवस अंडी घालते. अंडी ज्वारी किंवा मटकीच्या आकारची असतात. सुरवातीला पांढरी व नंतर तांबूस गोलाकार होतात. त्यांची लांबी ३.६५ मि.मी. व रुंदी २.१५ मि.मी. असते. अंड्यातून १० ते १५ दिवसांनी अळी बाहेर पडते.

३) **अळी :-** अंड्यातून बाहेर आलेली अळी पांढरट असते. अळीच्या तीन अवस्था असतात. पहिली अवस्था २५ ते ३० दिवस, दुसरी अवस्था ३० ते ४५ दिवस आणि तिसरी अवस्था १४० ते १४५ दिवसांची असते. पुर्ण वाढ झाल्यानंतर अळी ४५ ते ६५ मि.मि. लांब व १२ मि.मि. जाडीची असून इंग्रजी C आकारची असते. रंग पिवळसर पांढरा असतो. जबडा मजबुत असतो. डोळे तांबूस ते गडद तांबूस असतात. ही किडीची नुकसानकारक अवस्था आहे.

कोष :- किडीची कोष पांढरा असतो. ऑगस्ट ते मार्च या महिन्यात जमीनीत आवरणात राहते. कोषातून बाहेर पडलेले भुंगे जमीनीतच सुप्तावस्थेत राहतात. पहिल्या वळवाच्या पावसानंतर बाहेर येतात. जीवनकाळ ९० ते ११० दिवसांचा असून एक वर्षात हुमणीची एक पिढी पुर्ण होते.

हुमणी नियंत्रणाचे उपाय :-

हुमणीच्या नियंत्रणासाठी या कीडीचा जिवनक्रम, नुकसानीचे स्वरूप आणि नियंत्रणाचे उपाय माहिती असल्याशिवाय बंदोबस्त करणे कठीण असते. वळवाचा किंवा मान्सुन पुर्व पाऊस साधारणतः ६० ते ७० मि.मी. पडला की या हुमणीचे भुंगे तिन्हीसांजेचे बाहेर पडतात.

- किडीचे शास्त्रीय नांव :- होलोट्रॅकिया सेरेटा व ल्युकोफोलिस लिपिडोफ्लोरा
- आर्थिक नुकसान संकेत पातळी :- एक हुमणी प्रति एक घनमीटर अंतर.

मशागतीचे उपाय :-

- पुर्व हंगामी ऊस लागवडी अगोदर सप्टेंबर-ऑक्टोंबर महिन्यात शेत २ वेळा ऊभी-आढवी नांगरट करावी. त्या नंतर ढेकळे फोडावीत ढेकळाच्या आत हुमणीच्या वेगवेगळ्या अवस्था (अंडी, अळी, कोष)रहाण्याची शक्यता असतात.
- ऊसाच्या तोडणी नंतर अती प्रादुर्भावग्रस्त शेतात ऊसाचा खोडवा घेण्याऐवजी सुर्यफुलाचे पिक घ्यावे.
- हुमणीग्रस्त ऊस शेतात भुईमुग अथवा ताग पिकाचा सापळा पिक म्हणुन वापर करावा.

प्रौढ भुंगे गोळा करून मारणे :-

- होलोट्रॅकिया सेरेटा प्रजातीच्या जातीचे भुंगेरे प्रामुख्याने कडुनिंब अथवा बाभळीची पाने खातात.पावसाळ्याच्या सुरुवातीला ते गोळा करून रॉकेल मिश्रीत पाण्यात टाकुन मारावेत.
- विशेषत : पावसाळ्यात (जुलै ते सप्टेंबर) ल्युकोफोनिस लिपिडोफ्लोरा प्रजातीची हुमणी ऊसाच्या पानावर आढळते. ते सायंकाळी गोळा करून रॉकेल मिश्रीत पाण्यात टाकुन मारावेत. हा अत्यंत प्रभावी व कमी खर्चाचा उपाय ठरतो.

जैविक नियंत्रण :-

- ऊस लागवडीच्या वेळी जमिनीत मेटाराझिम अॅनिसापली किंवा बिव्हेरिया बॅसियाना २५ किलो प्रती हेक्टरी मिसळावे.

रासायनिक उपाययोजना :-

- शेणखताच्या प्रति गाडीमध्ये शिफारशीत दाणेदार किटकनाशक मिसळावे. नंतर खत शेतात मिसळावे.
- कडुनिंब अथवा बाभळीच्या झाडावर क्लोरोपायरीफॉस (२० टक्के इ.सी.) ३ मि.मि. प्रति लिटर पाण्यातुन फवारणी करावी.
- ऊसाबरोबर अन्य पिकात क्लोरोपायरीफॉस (२० टक्के इ.सी.) ३ मि.लि.प्रति लिटर या प्रमाणे जमीनीत पिकाच्या मुळापाशी आळवणी करावी.
- ऊस लागवडीच्या वेळी सप्टेंबर - ऑक्टोंबर महिन्यात फिप्रोनिल (०.३ टक्के दाणेदार) १० किलो प्रति एकर या प्रमाणात मातीत मिसळावे.
- मोठ्या ऊसास क्लोरोपायरीफॉस (२० टक्के इ.सी.) ८०० मि.लि. प्रति २०० लिटर पाणी या प्रमाणे पाण्यात मिसळुन जमीनीत आळवणी करावी.
- हुमणी किडीच्या नियंत्रणासाठी लेसेंटा १०० ग्रॅम (इमिडाक्लोप्रिड ४०% + फिप्रोनिल ४० % डब्लु जी) + डेसिस २५० मि.ली (डेल्टामेथ्रीन २.८ ईसी) + २०० लिटर पाण्यामध्ये द्रावण तयार करून स्प्रे पंपाचे नोजल काढुन ऊसाच्या सरीमध्ये आळवणी करावी.
- वाफसा स्थितीत आळवणी केलेस किटकनाशकांचा अधिक परिणामकारक उपयोग होतो. त्यामुळे आळवणीच्या पुर्वी पिकास पाणी देणे आवश्यक आहे.

तरी वरील प्रमाणे हुमणी किडीची माहितीचा उपयोग करून व त्या प्रमाणे वेळीच उपाययोजना करावी व संभाव्य नुकसान टाळावे.

आपले नम्र

(राजेंद्र ना. यादव)

कार्यकारी संचालक

(लालासो ध.माळशिकारे)

व्हाईस चेअरमन

व

संचालक मंडळ

(पुरूषोत्तम रा.जगताप)

चेअरमन